



# ЗВІТ ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ МІЖНАРОДНОГО ФОНДУ «ВІДРОДЖЕННЯ» (МФВ) У 2006 РОЦІ

**МФВ** є найбільшою національною добродієчною громадською організацією в Україні. Починаючи з 1998 р. МФВ регулярно оприлюднює в українських ЗМІ відкриті звіти про надане фінансове сприяння широкому спектру ініціатив громадських організацій та їх мереж, аналітичних центрів, ЗМІ, інтернет-сторінок та порталів, закладів освіти, бібліотек, видавництва та державних установ. У цьому році, друкуючи звіт про діяльність фонду у минулому 2006 р., ми вирішили відмовитися від сухого переліку грантів та назв проектів і організацій, яким вони були надані. Про це можна довідатися на сторінці МФВ в Інтернеті ([www.irf.kiev.ua](http://www.irf.kiev.ua)). Сьогодні багато важливіше звернути увагу суспільства, зокрема громадянського суспільства: на які ініціативи, на які види громадської активності й з якою мірою ефективно розподіляються значні фінанси Фонду.

Це важливо тому, що переважно більшість грантів МФВ розподіляє між неурядовими організаціями, оголошуючи відкриті конкурси проектів, спрямованих на здійснення програмних пріоритетів, які визначаються провідними представниками громадянського суспільства країни. Основні кошти, якими оперує МФВ, надаються головним його засновником Дж. Соросом. Фонд також має суттєву підтримку з боку міжнародних донорів та окремих українських й зарубіжних організацій та громадян. Відкритість донорської, благодійної діяльності фонду та розуміння її значення є важливою умовою такого стану речей, коли кошти, надані МФВ для потреб розвитку відкритого, демократичного суспільства, розподіляються самими громадянами, представленими у Правлінні та Програмних радах МФВ, найбільш ефективно.

Пріоритети Фонду визначають Правління і Програмні ради, до складу яких входять авторитетні українські громадські діячі, фахівці у тих галузях, в яких МФВ здійснює свою безпосередню діяльність. Правління Фонду є головним громадським органом МФВ і формує стратегію діяльності всієї організації. МФВ постійно інформує громадськість про свої програми та конкурси через публікації у пресі, проведення прес-конференцій і презентацій, через Інтернет тощо.

Крім надання грантів іншим організаціям, інституціям та закладам, МФВ здійснює власну (операційну) діяльність, реалізуючи проекти у своїх цільових галузях, що також визначаються представниками організованої громадськості. Програми фінансуються з бюджету МФВ згідно з пропозиціями Правління і Програмних рад. Багаторічний досвід роботи фонду «Відродження» в Україні дає змогу не лише стежити за змінами в українському суспільстві, а й до певної міри прогнозувати їх.

Розуміння, отже, публічне обговорення фактів, на що саме спрямовуються кошти Міжнародного фонду «Відродження», важливо також як противага кампаніям масової дезінформації, які час від часу, в залежності від власних потреб відповідних політиків, збираються у підконтрольних їм ЗМІ та Інтернеті, спираючись на спотворені чи просто вигадані аргументи.

2006 року МФВ надав фінансову підтримку на суму до 7 мільйонів доларів США на проекти (не враховуючи так звані «перехідні» кошти, тобто продовження фінансування проектів, підтриманих у минулі роки), що сприяють розвитку європейської інтеграції, посиленню впливу громадянського суспільства та його контролю за владою, системі громадського правозахисту й утвердженню принципу верховенства права в Україні, проведенню судової та пенітенціарної реформи, розвитку громадської активності національних меншин і толерантності у міжнародних взаєминах, реформам у сферах освіти, охорони здоров'я, виданню перекладів творів світової класичної та передової суспільної думки, розвитку української видавничої справи, проведенню справедливих та чесних виборів тощо.

За час своєї діяльності Фонд надав численним неурядовим організаціям (НУО) України, а також науково-освітнім, просвітницьким закладам, видавництвам грантів на суму понад 95 мільйонів доларів США.

*Виконавчий директор МФВ  
Євген Бистрицький*

Міжнародний фонд «Відродження» сприяв інституційному закріпленню досвіду демократії, свободи слова та волевиявлення і захисту прав людини. Під час парламентських виборів 2006 року МФВ традиційно підтримував громадські ініціативи, спрямовані на забезпечення чесного і справедливого волевиявлення громадян, зокрема, проведення національного екзит-попу, моніторингу та незалежного висвітлення перебігу виборчої кампанії у ЗМІ. Проте зміни до Конституції України, а відтак проведення пропорційних виборів до Верховної Ради, а також до обласних, районних, міських (районних у містах) рад, створили якісно нову ситуацію. МФВ виступив одним з ініціаторів та забезпечив підтримку громадської кампанії «Усвідомлений вибір-2006». Вона мала на меті не лише забезпечити виборчу інформацію про програми політичних партій та блоків, що беруть участь у виборах, а й аналізом позицій політичних сил щодо вирішення

Україні від 9 червня 2006 р. №509/2006. Розпочата діяльність пілотного проекту з надання правової допомоги у кримінальних справах у Харкові та Білій Церкві.

Серед найефективніших ініціатив, спрямованих на розвиток громадянського суспільства, **запобігання та боротьбу з корупцією**. МФВ підтримує діяльність мереж громадських організацій, котрі здійснюють постійний моніторинг відкритості органів державної влади: надсилають інформаційні запити та звернення громадян до посадових осіб з питань, що становлять суспільний інтерес і стосуються прав людини, оскаржують протиправні відмови у наданні інформації до суду тощо. Так, на базі НУО учасників Альянсу «Майдан» було створено «Мережу регіональних бюро з моніторингу, захисту та лобіювання суспільних інтересів» у 12 областях України за напрямками: забезпечення рівного доступу до якісної медицини, реформа житлово-комуналь-

за ініціативи та підтримки Фонду станом на кінець 2006 року відкрито 18 регіональних Центрів європейської інформації на базі обласних наукових універсальних бібліотек, де громадяни України можуть, у тому числі з допомогою Інтернету, більше дізнатися про Європейський Союз, НАТО, Раду Європи, ОБСЄ, СОТ, європейську та євроатлантичну інтеграцію України. Ці центри є учасниками Всеукраїнського консорціуму центрів європейської інформації України. Протягом 2006 року центри відвідало 12 тисяч осіб — переважно студентів, викладачів, бізнесменів та державних службовців.

Із 2002 р. фонд «Відродження» розвиває й допомагає впроваджувати у практику освіти України систему зовнішнього тестування при вступі у вузи, маючи на меті наближення нашої системи освіти до європейських стандартів. Для ефективного сприяння доступу до якісної освіти та подолання зловживань і корупції у сфері випускних-вступних екза-

та за сприяння Фонду у 2006 р. уряд створив Український центр оцінювання якості освіти (Постанова Кабінету Міністрів від 31 грудня 2005 р. «Про невідкладні заходи щодо запровадження зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти»), який (за експертної та фінансової підтримки Центру тестових технологій і моніторингу якості освіти МФВ) організував тестування з української мови, математики та історії для 42 тис. студентів в усіх регіонах України. Деякі з студентів, які пройшли тестування, вступили до університетів за його результатами. У 2007 році зовнішнє незалежне оцінювання планується значно масштабнішим. 117 тисяч випускників загальноосвітніх навчальних закладів прийдуть на пункти тестування. Крім тестів з української мови, математики, історії, вперше в Україні буде здійснено пілотний проект тестування з біології, фізики, хімії. Кількість тестувань досягне 240 тисяч.

лася підвищенням рівня освіти для ромської молоді, рівня життя ромської громади, безпосередньо розробляя і здійснюючи моніторинг державної політики щодо ромського населення, сприяла розвитку ромського мистецтва.

Підтримка реалізації принципу свободи слова, розвитку законодавства у медіасфері, сприяння роздержавленню державних та комунальних ЗМІ, підтримка становлення в Україні системи та стандартів **Суспільного мовлення** — здійснення цих завдань дотримувався Фонд й у 2006 році. Однак реалізація вищезгаданих демократичних ініціатив гальмувалася, насамперед, через брак чіткої державної політики у цій сфері, відсутність політичної волі з боку основних гілок влади, а також через неготовність безпосередніх учасників процесу до вирішення складних питань соціального захисту журналістів та інших працівників, які піддали б під відповідні зміни, що, зазвичай, супроводжують такі кардинальні реформи.

Уже традиційно МФВ спрямовує свої зусилля на **розвиток книжкової справи в Україні**. Надає фінансову та експертну підтримку перекладачів і видавців якісних текстів, найважливіших праць сучасних і класичних зарубіжних авторів із європейської інтеграції, верховенства права, розвитку демократії, зміцнення відкритого громадянського суспільства, актуальних суспільно-гуманітарних дискусій, а також найновіших і резонансних художніх, науково-популярних і дитячих книжок сайту в перекладах українською мовою. Станом на лютий 2007 року за підтримки МФВ в Україні видали 419 перекладів книжок. В умовах відсутності консолідованої державної підтримки у цій сфері зроблене є значимим внеском у становлення як сучасної української культури й науки, так і у національне книговидання.

Здійснює програму «Ініціативи у галузі охорони здоров'я». Фонд сприяв утвердженню стратегії «зменшення шкоди» серед найразливіших щодо ВІЛ-груп населення та запровадженню проектів замісної терапії. Фонд упевнений, що саме ця програма повинна у наступні роки суттєво посилити ініціативи громадськості щодо захисту наших прав та доступу до отримання якісної медичної допомоги.

**МФВ працює на засадах відкритості, відтак повний перелік та детальну інформацію про всі нижченаведені ініціативи — операційні проекти МФВ та практичні реалізації за підтримки МФВ, практику та результати їх здійснення, можна знайти у річному звіті та на веб-сторінці фонду ([www.irf.kiev.ua](http://www.irf.kiev.ua)). Для цього треба лише зайти у відповідний розділ («Річні звіти МФВ») або задіяти функцію «пошук» з відповідним запитом.**

## СТРУКТУРА ВИТРАТ ЗА НАПРЯМАМИ ДІЯЛЬНОСТІ

Напрямок діяльності	Підтримано проектів	Сума
Розвиток громадянського суспільства	256	\$ 2 200 762
Європейська програма	58	\$ 601 140
Верховенство права	66	\$ 900 271
Засоби масової інформації	41	\$ 459 445
Соціальний капітал і академічні публікації	47	\$ 225 803
Освітні програми	6	\$ 229 500
Ініціативи у галузі охорони здоров'я	64	\$ 697 452
Операційна діяльність	54	\$ 916 986
<b>Разом</b>	<b>592</b>	<b>\$ 6 231 359</b>

найактуальніших суспільних проблем. Під час кампанії вперше силами громадянського суспільства було здійснено спробу поєднати незалежний громадський моніторинг з постійним аналізом державної політики та оцінкою проектів рішень, що виноситимуться на розгляд парламенту та уряду. Результати кампанії можуть бути використані сьогодні для оцінки якості політичного процесу в цілому, діяльності політичних партій і блоків, виконання ними публічних обіцянок на загальнодержавному та регіональному рівнях.

Фонд продовжував експертно й фінансово підтримувати **правозахисні** громадські організації, сприяти демократизації судовичества, становленню цілісної та ефективної системи надання правової допомоги, яка відповідала б європейським стандартам. У співпраці з Міністерством юстиції, Спілкою адвокатів України, Асоціацією правників України, Національною комісією зі зміцнення демократії й утвердження верховенства права при Президенті України (створеною за підтримки МФВ) вироблена Концепція формування системи безоплатної правової допомоги, що схвалена Указом Президента

ного господарства, соціальне сирітство, прозорість дій влади та її відкритість до суспільного діалогу, забезпечення рівного доступу до правосуддя.

**Тарифи на комунальні послуги:** в рамках підтриманого проекту «Перший крок до реформи житлово-комунального сектора» проводиться моніторинг запитів до постачальників житлово-комунальних послуг, органів влади та місцевого самоврядування щодо процедури формування та структури тарифів (тепло, вода, обслуговування житла та прибудинкових територій); аналіз нормативної бази щодо формування тарифів та проведення незалежної експертизи існуючої тарифної сітки.

Фонд наполегливо розвивав громадські ініціативи, спрямовані на **європейську інтеграцію України**, на покращення обізнаності громадськості з питань європейської інтеграції (проведення інформаційно-просвітницьких заходів, розробка і запровадження тренінгових курсів для державних службовців, суддів та журналістів, розвиток європейських студій у школах та університетах, вироблення теле- та радіопередач). Також

## РОЗПОДІЛ ПІДТРИМАНОГО ПРОЕКТІВ ЗА РЕГІОНАМИ УКРАЇНИ

Регіон України	Підтримано проектів	Всеукраїнських проектів	Загальна сума
АР Крим	14	2 (14,29%)	\$ 110 203
Вінницька обл.	10	2 (20,00%)	\$ 136 165
Волинська обл.	6	1 (16,67%)	\$ 29 142
Дніпропетровська обл.	6	1 (16,67%)	\$ 30 026
Донецька обл.	16	4 (25,00%)	\$ 109 028
Житомирська обл.	3	- (-)	\$ 11 948
Закарпатська обл.	21	2 (9,52%)	\$ 119 062
Запорізька обл.	3	- (-)	\$ 11 920
Івано-Франківська обл.	7	- (-)	\$ 30 687
м. Київ	258	197 (76,36%)	\$ 3 024 065
Київська обл.	9	3 (33,33%)	\$ 76 004
Кіровоградська обл.	1	- (-)	\$ 6 000
Луганська обл.	17	1 (5,88%)	\$ 177 259
Львівська обл.	40	17 (42,50%)	\$ 238 187
Миколаївська обл.	12	1 (8,33%)	\$ 99 033
Одеська обл.	20	5 (25,00%)	\$ 149 277
Полтавська обл.	4	- (-)	\$ 33 440
Рівненська обл.	12	4 (33,33%)	\$ 112 112
Сумська обл.	5	- (-)	\$ 38 601
Тернопільська обл.	9	2 (22,22%)	\$ 59 418
Харківська обл.	23	14 (60,87%)	\$ 331 300
Херсонська обл.	8	2 (25,00%)	\$ 81 288
Хмельницька обл.	7	- (-)	\$ 57 175
Черкаська обл.	8	1 (12,50%)	\$ 70 476
Чернівецька обл.	2	- (-)	\$ 13 280
Чернігівська обл.	17	1 (5,88%)	\$ 159 277
<b>Разом</b>	<b>538</b>	<b>260 (48,33%)</b>	<b>\$ 5 314 373</b>
Операційна діяльність	54	37 (68,52%)	\$ 916 986
<b>Разом</b>	<b>592</b>	<b>297 (50,17%)</b>	<b>\$ 6 231 359</b>

менів з допомогою зовнішнього тестування МФВ заснував «Центр тестових технологій». Центр має на меті допомогати формуванню та запровадженню **систем зовнішнього тестування** при вступі випускників середніх шкіл до вузів України. На основі останнього

Міжнародний фонд «Відродження» продовжував сприяти закріпленню толерантності у міжкультурних взаєминах між різними етнічними групами країни, особливо в Автономній Республіці Крим. Унікальна програма фонду «**Роми України**» опікува-

ни здоров'я змінили окремі положення відповідного наказу. Таким чином, було забезпечено право на повагу до приватного життя людей в Україні.

## ПРОГРАМА «ПОСИЛЕННЯ ВПЛИВУ ГРОМАДСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА»

**Мета програми** — сприяти активішому залученню організації громадянського суспільства до участі в процесах розробки та впровадження державної та муніципальної політики, у тому числі на рівні місцевого самоврядування. Підвищувати рівень громадської поінформованості та контролю за діяльністю органів державної влади. Сприяти досягненню рівня суспільної злагодності та розуміння між різними соціальними та етнічними групами.

### ПРІОРИТЕТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОГРАМИ:

- Підтримка ініціатив громадськості, спрямованих на закріплення інституційної відкритості та підзвітності органів влади всіх рівнів.
- Сприяння залученню представників громадськості до процесів підготовки, реалізації та контролю над виконанням рішень органами влади, до реалізації державної, регіональної й муніципальної політики.
- Допомога у налагодженні електронних форм комунікації між органами влади та представниками третього сектора.
- Підтримка громадських ініціатив, що спрямовані на подолання етнічної та національної напруги, досягнення належного рівня толерантності та суспільної інтеграції етнічних меншин.
- Сприяння розвитку ініціатив представників третього сектора України та Білорусі щодо розвитку громадянського суспільства в Республіці Білорусь.
- Сприяння ефективному громадському контролю над перебігом парламентських та місцевих виборів 2006 року.

### ВАЖЛИВІ ІНІЦІАТИВИ ТА ПІДТРИМАНІ ПРОЕКТИ

- Проведення кампанії громадських активістів та об'єднань з різних регіонів України у Львові під гаслом «Портятемо Львів, культурну спадщину України», спрямованої на забезпечення законності проведення ремонтно-реставраційних робіт пам'яток архітектури м. Львова, активізацію зусиль львівської громади зі збереження історико-архітектурного середовища, введення в дію проекту Положення про громадські колеги при органах місцевого самоврядування та інших проектів положень та процедур, які регулюватимуть участь громадськості в самоврядуванні міст та будуть подані на розгляд міської ради.
- Створення мережі регіональних бюро з моніторингу, захисту та лобіювання суспільних інтересів у 12 областях України на базі НУО-учасників Альянсу «Майдан», які зосередили свою діяльність на: забезпеченні рівного доступу до якісної медицини, реформі житлово-комунального сектора, проблемі соціального сирітства, прозорості дій влади та її відкритості й готовності до суспільного діалогу, забезпеченні рівного доступу до правосуддя.
- Проведення просвітницько-лобістської кампанії «Стань ефективним власником свого житла», що передбачала поширення інформаційно-просвітницьких матеріалів (листівок та брошур) про права споживачів житлово-комунальних послуг та механізми захисту цих прав у 8 найбільших містах України. Проведення семінарів-тренінгів для громадських активістів та для громадських «судових» кореспондентів; проведення громадських слухань з питань громадського контролю за тарифами, обсягами та якістю надання житлово-комунальних послуг. Проведення

кампанії лобіювання прийняття спеціальної постанови пленуму Верховного суду України з питань застосування відповідного законодавства у спорах у сфері ЖКК.

- Моніторинг запитів до надавачів ЖК-послуг, органів влади та місцевого самоврядування щодо процедури формування та структури тарифів (тепло, вода, обслуговування житла та прибудинкових територій); аналіз нормативної бази щодо формування тарифів та проведення незалежної експертизи існуючої тарифної сітки. Підготовка аналітичного звіту щодо «критичних точок» та «дірок» у формуванні тарифів з публікацією на інтернет-сторінках і використанням під час круглих столів. Вироблення рекомендацій щодо зміни методики розрахунків, незалежного об'єктивного видання відповідного посібника для населення. Здійснення комплексу просвітницьких та мобілізаційних заходів, проведення круглих столів та громадських слухань у 8 містах України (Київ, Донецьк, Львів, Миколаїв, Рівно, Черкаска, Коломиї, Мелітополь, Херсон). Розповсюдження інформаційного бюлетеню «За що ти платиш?» та газети «Громадський калькулятор».
- Розробка та впровадження, спільно з ресурсами Виконавчого комітету Вінницької міської ради, пілотної моделі електронного урядування в межах територіальної громади міста Вінниці як інструменту публічного доступу до ресурсів та практики управління в умовах публічності та застосування новітніх інформаційних технологій. Реалізація цього проекту дозволяє реально побачити, як забезпечується на практиці відкритість і підзвітність влади.
- Проведення в Україні широкої громадської кампанії «Усвідомлений вибір-2006», спрямованої на подання зусиль незалежних аналітичних центрів, засобів масової інформації та громадських ініціатив для збору, аналізу та інформування виборців стосовно позицій учасників парламентської кампанії 2006 року щодо найрізноманітніших проблем державної політики. А саме: політика цін та податків, виведення зарплат із «тіні», подолання бідності, соціальний захист і пенсійна політика, якісна середня освіта та рівний доступ до вищої освіти, доступ до якісного медичного обслуговування, доступ до справедливої правосуддя, комунальний сектор — базові комунальні послуги та ціни на них.
- Відкритий електронний архів громадянського суспільства ([www.e-archive.org.ua](http://www.e-archive.org.ua)) — новий онлайн-ресурс, що надає можливість українській та світовій спільноті відкрито, зручно та швидко досліджувати практики і методи діяльності громадських організацій України, передавати накопичений досвід тим, хто цього потребує і готовий застосувати інновації у своїй громадській роботі. Представлені в архіві довідкові та навчально-методичні документи висвітлюють важливі для суспільства теми, серед яких: місцеве самоврядування, захист прав людини, рестрація та управління діяльністю об'єднань громадян, робота органів самоорганізації населення, соціальне інвестування, благодійництво, охорона здоров'я та довіля, гендерні питання та виконання дітей. Першими учасниками електронного архіву стали неурядові громадські організації, переможці конкурсу, що проходив протом лютого — травня 2006 р. У рамках конкурсу було отримано

близько 500 інформаційно-просвітницьких документів та матеріалів від організації, які підтримали ідею створення електронного архіву громадського сектора та передали свої видання для відкритого доступу широкого загалу.

### ТРУДНОЦІ У РЕАЛІЗАЦІЮ ПРІОРИТЕТІВ ПРОГРАМИ

Дисонанс між спроможністю організації третього сектора до аналізу політик з одного боку та здатністю на проведення кампанії громадянської дії задля реалізації та захисту конкретних прав, свобод та інтересів громадян з другого. Подекуди висококваліфіковані НУО (аналітичні центри) демонструють відірваність від реальних потреб громадськості, тоді як регіональні НУО переважно не мають належних знань, навичок та досвіду в аналітиці. Відтак, у 2007 році планується перенести акцент активності програми на підтримку громадських ініціатив на регіональному рівні.

Недостатні інформаційні та комунікативні можливості третього сектора ускладнюють не лише співробітництво між самими НУО, але й зменшують потенціал їхнього впливу, здатність до ефективного проведення лобістських кампаній, інформування суспільства про свою діяльність. Враховуючи це, програмою підтримано проект «Підготовка концепції створення ресурсного центру «Громадянське суспільство», спрямований на створення інформаційного ресурсного центру для актуалізації й поширення інформації про діяльність третього сектора. Проект передбачає вироблення оптимальної схеми взаємодії НУО та ЗМІ (на базі агентства УНІАН) для донесення до широких верств населення неупередженої інформації про громадянське суспільство.

### ПРОГРАМА «ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА»

**Мета програми** — підтримати ініціативи громадянського суспільства, спрямовані на захист прав людини та її основних свобод, на демократизацію судовичества, гуманізацію пенітенціарної системи. Програма складається з двох компонентів: «Права людини і судова реформа» та «Сприяння реформуванню кримінального судочинства та пенітенціарної системи в Україні».

### ПРІОРИТЕТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОГРАМИ:

- Дотримання прав людини, підготовки та поширення звітів правозахисних організацій про стан дотримання прав людини в Україні. Громадська експертиза законодавчих ініціатив, які стосуються прав людини; спільні обговорення законопроектів за участі законодавців, представників виконавчої влади та громадськості. Підвищення інформованості громадськості про права людини та основні свободи і механізми їх захисту; протидія корупції в судах та на рівні державної влади, органів місцевого самоврядування шляхом підвищення прозорості дій органів влади.
- Сприяння гармонізації законодавства України з правовими нормами Європейського Союзу.
- Сприяння судовій реформі, проведення перенавчання (тренінгів) із суддями, прокурорами та адвокатами з питань застосування Європейської конвенції з прав людини.
- Формування нормативної та організаційно-методичної бази для впровадження на загальнодержавному рівні діяльності «юридичних клінік», аналіз якості послуг, які вони надають, та імплементація «юридичних клінік» у загальну правозахисну діяльність.
- Розвиток законодавства щодо забезпечення права громадян на правову допомогу.

- Створення ефективного системи безоплатної правової допомоги незахищеним верствам населення та захист прав затриманих осіб.
- Сприяння заходам щодо заборони дискримінації, запобігання ксенофобії та антисемітизму.
- Гуманізація судової практики; впровадження в українське судочинство ювенальної політики, примирення та пробації.
- Здійснення громадського контролю над прокуратурою та правоохоронними органами, установами Державного департаменту з питань виконання покарань.

### ВАЖЛИВІ ІНІЦІАТИВИ ТА ПІДТРИМАНІ ПРОЕКТИ

- У 2006 році подальшого розвитку набули ініціативи з формування широкої загальноукраїнської мережі правозахисних організацій України. Відбувся щорічний форум правозахисних організацій, де вже вдруге був представлений спільний річний звіт недержавних організацій про дотримання прав людини в Україні.
- Важливим джерелом інформації під час підготовки річного звіту стали матеріали громадської кампанії щодо моніторингу реалізації права на доступ до інформації, що знаходиться у розпорядженні органів державної влади. Сотні інформаційних запитів з питань, що стосуються реалізації прав людини, їх захисту, були спрямовані до органів державної влади на центральному та місцевому рівнях. У випадках, коли відповіді були отримані, надана інформація використовувалася для підготовки річного звіту правозахисних організацій. Дії та бездіяльність щодо відмови у наданні або ненаданні інформації оскаржувалися у суді. (Цей проект був реалізований ГРО «Весесві»). На жаль, проведена діяльність засвідчила також відсутність в Україні усталеної практики розгляду судами інформаційних спорів з питань доступу до інформації, що становить суспільний інтерес і знаходиться у розпорядженні органів державної влади.
- Одним із прикладів успішної кампанії щодо доступу до інформації є судове рішення, поставлене Чугувським районним місцевим судом (Харківська область), яким визнано протиправною бездіяльність Президента України з ненадання своєчасної відповіді на інформаційний запит одного з активістів кампанії Юрія Чумака. Інформаційний запит стосувався переліку указів Президента, що мають обмежувальні грифи. Він передбачений Законом України «Про державну таємницю». Та попри вирок суду на користь позивача, громадськість досі не отримала доступу до таких указів Президента, зрештою, які до постанов та розпоряджень уряду. Кампанія буде продовжена у 2007 році.
- Недержавні правозахисні організації України за підтримки програми стали включати до основних напрямів своєї діяльності захист суспільних інтересів через стратегічні судові справи. Активістка Вінницької правозахисної групи Світлана Побережець з допомогою адвоката В'ячеслава Якубенка від Української Гельсінкської спілки з прав людини звернулася до суду з адміністративним позовом щодо визначення таким, що порушує право на повагу до приватного життя наказу Міністерства охорони здоров'я України, який передбачає занесення діагнозу хворого до листка тимчасової втрати працездат



● МФВ надалі здійснює підтримку ініціатив у галузі клінічної юридичної освіти. Така діяльність проводиться у співпраці з Фондом Віктора Пінчука. На цей час діють 37 юридичних клінік при вищих навчальних закладах у 21 регіоні України, які об'єднані в Асоціацію юридичних клінік України. Міністерство освіти та науки України було створена міжвідомча робоча група з питань гармонізації та вдосконалення нормативно-правової бази, що стосується юридичної клінічної програми у системі вищої юридичної освіти. До її складу увійшли представники Міністерства освіти та науки України, Міністерства юстиції України, МФВ та Асоціації юридичних клінік України. 3 березня 2006 року був виданий наказ МОН «Про затвердження типового положення про юридичну клініку вищого навчального закладу України». Таким чином, діяльність юридичних клінік набуває державної підтримки та стає складовим елементом системи юридичної освіти в Україні.

● У 2006 році програма розвивала свою співпрацю з Національною Комісією зі зміцнення демократії та утвердження верховенства права, що створена указом Президента України. Основним напрямом такої співпраці стали заходи із реалізації судової реформи в Україні. Національна Комісія прийняла за основу для подальшої роботи Концепцію здійснення судової реформи, що була розроблена Центром політико-правових реформ та фінансової підтримки МФВ. Остаточний текст, після його опрацювання Національною Комісією, був схвалений Указом Президента України від 10 травня 2006 р. №361/2006. На реалізацію положень Концепції, за експертної участі МФВ, були розроблені проекти нових редакцій законів «Про статус суддів» та «Про судоустрій України». Наприкінці 2006 року ці законопроекти були внесені Президентом України до Верховної Ради України та визначені як невідкладні для розгляду.

#### ЄВРОПЕЙСЬКА ПРОГРАМА

**Мета програми** — підвищення спроможності організації громадянського суспільства України відігравати активну роль у процесі європейської інтеграції України.

#### ПРІОРИТЕТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОГРАМИ:

- Підвищення рівня обізнаності і професійних знань з питань європейської та євроатлантичної інтеграції (розширення мережі Центрів європейської інформації, проведення інформаційно-просвітницьких заходів, розробка, запровадження та поширення тренінгових курсів для різних цільових аудиторій, розвиток європейських студій, зокрема, у вигляді неформальної освіти, створення теле- та радіопередач).
- Консолідація громадських ініціатив, спрямованих на поглиблення європейської та євроатлантичної інтеграції України, зокрема, через проведення форумів, ініціювання і підтримку спільних проєктів кількох громадських організацій чи коаліцій громадських організацій.
- Громадський моніторинг та експертна підтримка реалізації політики європейської та євроатлантичної інтеграції на національному та регіональному рівнях (громадський моніторинг виконання Плану дій України — ЄС, Заходів з виконання Плану дій, Плану дій України — НАТО та відповідних Цільових планів, Державних програм; підготовка аналітичних матеріалів і пропозицій щодо поглиблення відносин між Україною та ЄС).

#### ВАЖЛИВІ ІНІЦІАТИВИ ТА ПІДТРИМАНІ ПРОЕКТИ

● Одним із найбільш значущих проєктів, підтриманих програмою, є проєкт громадського моніторингу Плану дій України — *Європейський Союз*, що реалізується Українським центром економічних та політичних досліджень ім. О. Разумкова та співпраці з іншими провідними українськими незалежними аналітичними центрами. План дій України — ЄС є головним інструментом європейської інтеграції України на нинішньому етапі відносин з Європейським Союзом, а його виконання є політичним зобов'язанням держави і передбачає проведення ґрунтовних реформ у всіх сферах задля реалізації принципів демократії, верховенства права, ринкової економіки та соціальної держави. Незалежний громадський моніторинг виконання Плану дій за два роки його імплементації (2005 — 2006) матиме своїм результатом комплексну громадську оцінку діяльності держави у реалізації політики європейської інтеграції за цей період та відповідні рекомендації.

● Програма ініціювала та підтримує створення та діяльність регіональних Центрів європейської інформації (ЦЕІ). На кінець 2006 року за підтримки програми їх діє 18: у Вінниці, Дніпропетровську, Донецьку, Житомирі, Івано-Франківську, Кіровограді, Луцьку, Львові, Одесі, Полтаві, Рівному, Сумах, Ужгороді, Херсоні, Хмельницькому, Черкасах, Чернівцях та Чернівцях. Вони функціонують на базі обласних універсальних наукових бібліотек у партнерстві з місцевими громадськими організаціями, мають спеціалізовану літературу, комп'ютери з доступом до Інтернету. У кожного Центру працюють консультанти, які допомагають відвідувачам у пошуку інформації. Протягом 2006 року центри відвідали 12 000 осіб — переважно студенти, викладачі, підприємці, державні службовці — які мали можливість отримати інформацію щодо функціонування інституції Європейського Союзу та інших європейських організацій, економіки, політики, освітніх та культурних процесів у країнах Європи, можливостей навчання, участі в наукових, молодіжних та інших програмах ЄС, політики європейської та євроатлантичної інтеграції України тощо. Крім того, у ЦЕІ регулярно проводяться інформаційно-просвітницькі заходи, спрямовані на популяризацію знань про європейську та євроатлантичну інтеграцію України: прес-конференції, круглі столи, лекції, семінари, тренінги, дискусії, пізнавально-розважальні заходи для молоді, тематичні виставки тощо.

● 17–19 травня 2006 р. за сприяння Міжнародного фонду «Відродження» був проведений Перший всеукраїнський форум проєвропейських громадських організацій. Співорганізаторами форуму виступили Український центр економічних і політичних досліджень ім. О. Разумкова, Центр миру, конверсії та зовнішньої політики України, Громадська коаліція «Донбас Європейський», громадська організація «Європейський діалог» (Львів). Учасниками форуму стали більше 150 осіб — представників понад 60 українських громадських організацій, а також органів державної влади, міжнародної дипломатичної та донорської

спільноти, освітніх та культурних установ, ЗМІ, закордонні експерти. В рамках форуму відбулися робочі засідання з обміну досвідом між громадськими організаціями з різних регіонів України у реалізації проєктів у сфері європейської та євроатлантичної інтеграції; міні-круглі столи з питань відносин між Україною та ЄС, Україною та НАТО, Україною та Радою Європи за участі представників органів влади, українських та зарубіжних експертів. На офіційній частині форуму було проголошено про створення Мережі проєвропейських організацій України, до якої на кінець 2006 р. приєдналося 76 організацій.

● Створення та підтримка діяльності інтернет-порталу проєвропейського громадянського суспільства України «Європейський простір» (<http://eu.prostir.ua>) є спільним проєктом МФВ та Інформаційно-аналітичного центру «Громадський простір». Портал є інтерактивним віртуальним майданчиком для спілкування представників української громадськості, ресурсним центром та засобом поширення інформації з усіх аспектів європейської інтеграції України. За рівнем наповнення та багатоточковості інформації портал є унікальним в Україні онлайн-ресурсом, корисним для всіх, хто цікавиться європейською інтеграцією.

● Ініціатива заснування Всеукраїнської громадської організації «Українська асоціація європейських студій» (УАЕС) була обговорена та підтримана учасниками Другої міжнародної наукової конференції «Розвиток європейських студій в Україні: проблеми та перспективи» на базі Донецького національного університету в квітні 2006 р. У жовтні 2006-го в Києві відбулися Установчі збори УАЕС, і були подані документи на її реєстрацію у Міністерстві юстиції. УАЕС є академічним об'єднанням дослідників Європейського Союзу та викладачів європейських студій у вищих навчальних закладах України. Подібні асоціації існують у більше ніж 50 країнах світу. Діяльність УАЕС сприятиме розвитку досліджень європейської інтеграції в Україні, європейських студій у вищій школі, що матиме своїм наслідком збільшення числа експертів у сфері європейської інтеграції, яких гостро бракує Україні сьогодні.

● У 2006 році було презентовано результати проєкту *Центру миру, конверсії та зовнішньої політики України*, підтриманого Європейською програмою, щодо моніторингу роботи та процедури видачі віз громадянам України консультавами держав — членів ЄС. Результати дослідження містять порисланий аналіз та рекомендації як консультам вказ, Крім того, ці результати стали в нагоді представникам Міністерства закордонних справ України під час ведення переговорів з Європейським Союзом про полегшення візового режиму для громадян України. Наступний проєкт цієї організації, підтриманий МФВ, спрямований на систематизацію та поширення компетентної інформації про особливості та процедури надання віз громадянам України консульськими установами країн ЄС — шляхом проведення круглих столів у регіонах, перекладу на українську мову та видання Спільної консульської інструкції для країн Шенгенської зони, а також підготовки та публікації аналітичної доповіді «Шлях до безвізового режиму між Україною та ЄС» з пропозиціями плану дій щодо набуття Україною безвізового статусу з країнами ЄС (перспектива не ближче ніж 7 — 10 років).

● Впровадження програми підтримала 5 проєктів, що мали на меті розробку та впровадження тренінгових курсів для різних цільових аудиторій (професійних груп) на різні прикладні теми, пов'язані з європейською інтеграцією: для лідерів громадських організацій та молодіжних працівників — курс з управління європейськими молодіжними проєктами (зокрема можливості в рамках програми ЄС «Молодь»); для державних службовців системи освіти (методистів та інспекторів районних відділів освіти) — з оновів ЄС і освітніх програм ЄС; для голів територіальних громад та державних службовців районних управлінь праці та соціального захисту населення — з європейських стандартів соціальної політики та трудового законодавства; для депутатів районних рад — європейський досвід та практики бюджетного процесу на місцевому рівні, функції місцевих депутатів, контакт з виборцями та інформування про європейську інтеграцію. Також для працівників органів місцевого самоврядування розробляється дистанційний тренінговий курс на теми європейського досвіду органів місцевого самоврядування у сферах екології, енергозбереження та комунального господарства.

● Програма продовжувала підтримувати проекти, спрямовані на підвищення обізнаності громадськості з питань європейської інтеграції. В рамках проєктів, підтриманих у 2006 р., різноманітні інформаційно-просвітницькі заходи (семінари, круглі столи, дебати, громадські слухання, презентації, прес-конференції, прес-клуби, автобусні тури, випуск інформаційних бюлетенів, проведення фокус-груп та соціологічних опитувань, конкурсів, фотоконкурсів тощо) відбулися у містах та містечках Донецької, Кіровоградської, Луганської, Полтавської, Черкаської областей; в обласних центрах: Дніпропетровську, Луцьку, Миколаєві, Одесі, Полтаві, Сімферополі, Харкові, Чернівцях; у м. Києві і навіть у військових гарнізонах Київської та Черкаської областей.

● У 2006р. програма підтримувала регіональні проєкти зі створення теле- і радіопередач у форматі дискусійних теле- і радіошоу, ток-шоу, дебатів на теми європейської та євроатлантичної інтеграції. Програма разом з Міністерством закордонних справ України підтримала проєкт громадської організації «Розмаїя» з виготовлення теле- і радіосеріалу «НАТО: свій чи чужий», вихід якого в ефір відбувається на початку 2007 року на телеканалі «1+1» та радіо «Ера». Крім того, у 2006 році в рамках реалізації проєкту демонструвалися короткі сюжети на тему досвіду трансформації країн — нових членів ЄС у різних сферах функціонування держави та суспільного життя.

#### ТРУДНОЦІ У РЕАЛІЗАЦІ ПРІОРИТЕТІВ ПРОГРАМИ

Дві основні проблеми, з якими зіткнулася програма у своїй діяльності у 2006 році: слабка спроможність багатьох організацій громадянського суспільства і несприятливий загальнополітичний контекст. Недостатній рівень знань у сфері європейської та євроатлантичної інтеграції, навичок у сфері популяризації своєї діяльності, загальної проєкт-менеджменту часто заважають громадським ініціативам мати більший ефект та резонанс. Ситуація політичної невизначеності та конфронтації, що панувала в країні протягом всього року, масштабне застосування маніпуляційних технологій з боку окремих політичних сил з метою дискредитації ідей європейської і особливо євроатлантичної інтеграції України не сприяли реалізації європейського вибору країни. Незважаючи на те, що у державному бюджеті на 2006 р. вперше було закладено більше 5 млн. грн. на реалізацію Державних програм інформування громадянськості з питань європейської та євроатлантичної інтеграції на 2004 — 2007 рр., ці кошти так і не були ефективно використані.

Враховуючи попередній досвід, програма буде у майбутньому спрямовувати додаткові зусилля на підвищення спроможності організації громадянського суспільства у сфері європейської та євроатлантичної інтеграції і працюватиме над реалізацією своїх стратегічних завдань незалежно від політичного контексту.

#### ПРОГРАМА «СХІД—СХІД: ПАРТНЕРСТВО БЕЗ КОРДОНІВ»

**Мета програми** — налагодження та розвитку довготривалого співробітництва між представниками міжнародної громадськості у вирішенні широкого спектру суспільних проблем та здійсненні соціальних ініціатив. Створення умов для обміну ідеями, аналізу та впровадження кращого досвіду з вирішення значущих суспільних проблем з метою побудови відкритого демократичного суспільства в Україні та інших країнах постсоціалістичного простору.

#### ПРІОРИТЕТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОГРАМИ:

- Сприяння запровадженню демократичних цінностей та європейських стандартів у суспільстві.
- Реформування державних політик у відповідності до принципів верховенства права та дотримання прав людини.
- Громадська освіта й спонукання молоді до активної громадської позиції.
- Поліпшення доступу до інформації в країнах регіону й підвищення ролі незалежних ЗМІ.
- Створення спільних стратегій соціально-економічного та соціально-політичного розвитку.
- Пошук ефективних шляхів порозуміння у контексті загальноєвропейського діалогу.
- Розвиток місцевих громад і місцевого самоврядування.
- Розвиток освітньої політики.
- Пошук ефективних шляхів вирішення соціально-економічних проблем в регіонах, зокрема проблем вразливих і маргінальних верств суспільства.

#### ВАЖЛИВІ ІНІЦІАТИВИ ТА ПІДТРИМАНІ ПРОЕКТИ

- У межах річного конкурсу «Міжнародне партнерство заради розвитку демократії» підтримувалися проєкти, які залучали іноземний досвід у таких сферах, як: розвиток місцевих ЗМІ, подолання корупції, здійснення візової політики, впровадження відновного правосуддя, формування мікрорегіональних стратегій співпраці, підвищення обізнаності з питань євроінтеграції у навчальних закладах і регіонах, захист прав дітей (зокрема забезпечення рівних можливостей дітям з особливими освітніми потребами), моніторинг системи охорони здоров'я на місцевому рівні тощо.
- Ряд проєктів, підтриманих спільно з Європейською програмою та іншими програмами МФВ, було спрямовано на вивчення та впровадження європейських стандартів і практик в Україні. Це, зокрема, стосувалося оптимізації діяльності органів місцевої влади, інноваційного розвитку економіки, поліпшення громадсько-активної роботи з місцевою молоддю, впровадження ювенальної юстиції та інклюзивної освіти тощо.
- Тристоронній конкурс «Партнерство громадськості в регіоні Україна—Молдова—Румунія» продовжив минулорічну ініціативу, спільно започатковану і реалізовану у співпраці з Фондом Сороса у Молдові та Фондом Відкритого Суспільства (Румунія). Мета конкурсу — об'єднати зусилля представників громадськості України, Молдови й Румунії для зміцнення компонентів відкритого демократичного суспільства та сприяння сталому розвитку регіону в контексті впровадження Європейської політики суспільства.

● Ініціативи, підтримані програмою, торкалися таких важливих суспільних напрямків, як: розвиток сільських громад, активізація місцевої молоді, просування соціального партнерства в регіонах, становлення системи паліативної допомоги, посилення трансграничної співпраці в Єврозоні Нижній Дунай, регіональна безпека, європейська та євроатлантична інтеграція в регіоні тощо.

● Міжнародні проєкти, що виконувалися в Україні: протягом 2006 р. в Україні було проведено 45 міжнародних заходів у межах підтриманих програмою проєктів, причому лише чверть із них була виконана столицями громадськими організаціями, що свідчить про значне зростання інтересу до програми з боку регіональних НУО. 34% проєктів передбачали візити семінари, ознайомчі візити та тренінги з участю іноземних експертів у районні центри та села України. Більшість ініціатив, які координувалися київськими організаціями, мали всеукраїнський статус, то ж до їх виконання активно залучалися учасники з регіонів.

● «Місцеві ЗМІ: пропаганда чи моніторинг дії влади?» (Партнери — Міжрегіональний медіацентр «Альянс» (Луганський) та НУО «Люди в проблемі» (Прага, Чеська Республіка), Українсько-чеський проєкт сприяв зміні поглядів українських учасників (журналістів та керівників місцевих ЗМІ, представників органів влади, студентів та викладачів факультету журналістики Луганського університету) на сенс діяльності ЗМІ у регіонах. Зокрема, це стосувалося необхідності впровадження громадського мовлення та роздержав-

лення місцевих комунальних ЗМІ. Проєкт продемонстрував на чеському досвіді можливість розвитку комерційних моделей ЗМІ з одночасним дотриманням незалежності журналістів.

● «Соціальна інтеграція людей з аутизмом» (Основні партнери — Громадська асоціація підтримки осіб з аутизмом «Сонячне коло» (Київ), Фондація Сіноспіс (Варшава, Польща) і Центр лікувальної педагогіки (Москва, Росія.) Протягом семінарів фахівці у сфері реабілітації та інтеграції людей з аутизмом обмінялися сучасними методологіями інформаційної роботи з дітьми-аутистами та освітньою-психологічною підготовкою їхніх батьків. Інформаційна кампанія, що супроводжувала проєкт, привернула увагу компанії УМС-Україна, яка профінансувала освітній літній табір для дітей-аутистів та створення документального фільму про проблеми інтеграції у суспільство людей з аутизмом. Фільм буде продемонстровано на регіональних каналах в Україні під час просвітницьких семінарів та представлено в Польщі.

● «Громадська стратегія співпраці партнерських місцевих громад» (Партнери — Подільський центр прав людини (Вінниця) та Рада Свентошицького воєводства (Кельце, Польща.) Вперше стратегія співпраці двох регіонів-побратимів з Польщі та України (Свентошицьке воєводство та Вінницька область) була сформована і офіційно затверджена після попереднього громадського обговорення в місцевих громадах районних міст за участі представників усіх секторів суспільства. Така ініціатива «знизу» дала можливість вразувати у партнерській стратегії міжнародної співпраці інтереси і побажання всіх зацікавлених сторін, як то громадські організації, освітні і медичні заклади, малі і середній бізнес, органи місцевої влади та самоврядування тощо.

● «Стандарти ЄС у формуванні соціальної, молодіжної та публічної політики» (Партнери — Донецький молодіжний інформаційний центр, та Інститут публічної інформації (Гдиня, Польща) і Громадський фонд «Самогітність» (Тельшяй, Литва.) Протягом семінарів експерти з Литви і Польщі продемонстрували своїм колегам — чиновникам середньої ланки нові і досить незвичні для українських представників місцевої влади практики заочнення місцевої громадськості до співробітництва з метою оптимізації діяльності влади. Іноземні експерти знайшли способи переконати слухачів, що не варто ухилятися від контактів із громадськістю, але навпаки необхідно шукати громадських партнерів і широко залучати НУО, незалежних експертів та аналітиків до співробітництва з місцевою владою, оскільки таким чином можна одержати неціненну допомогу у виконанні соціальних програм, залученні іноземних інвестицій, отриманні неупередженої аналітичної інформації і рекомендацій тощо.

● Участь громадян України у проєктах, підтриманих програмою «Схід—Схід: партнерство без кордонів» за кордоном: 2006 р. близько 400 українських фахівців та молодих активістів взяли участь у виконанні 60 міжнародних проєктів. Майже половина проєктів була виконана у співпраці з польськими партнерами. Завдяки тристоронньому конкурсу значно зріс відсоток проєктів у регіоні Україна—Молдова—Румунія. Також українські учасники неодноразово запрошували до виконання спільних проєктів у Литві, Чеській Республіці, Вірменії, Словаччині та Болгарії.

#### ТРУДНОЦІ У РЕАЛІЗАЦІ ПРІОРИТЕТІВ ПРОГРАМИ

Однією з проблем програми є адаптація зарубіжного досвіду до українських умов і впровадження напрацювань організаціями міжнародних проєктів, подолання байдужості чи небажання посадовців дослухатися до пропозицій громадськості.

**Прикладом успішної співпраці громадськості та державної влади** може стати проєкт Всеукраїнської фундації «Захист прав дітей», спрямований на створення передумов впровадження ювенальної юстиції в Україні. В ході проєкту учасниками з 10 країн Європи та пострадянського простору було розроблено: універсальний механізм впровадження відновного правосуддя, опис складових процесу реінтеграції неповнолітніх правопорушників, вимоги ювенальної юстиції до фахівців у сфері ювенальної юстиції. До кропіткого процесу впровадження нової для української системи правосуддя галузі ініціаторами залучено відомі громадські організації, а також профільні комітети ВР, представників Міністерства юстиції та Верховного суду України, що дозволяє сподіватися на успішне досягнення поставлених цілей.

#### ПРОГРАМА «ЗАСОБИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ»

**Мета програми** — підтримка реалізації принципів свободи слова і висловлювань, становлення і розвитку незалежних професійних ЗМІ в Україні.

#### ПРІОРИТЕТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОГРАМИ:

- Підтримка становлення в Україні системи та стандартів Суспільного мовлення.
- Сприяння роздержавленню державних та комунальних ЗМІ України.
- Підтримка розвитку законодавства у медіа-сфері.

#### ВАЖЛИВІ ІНІЦІАТИВИ ТА ПІДТРИМАНІ ПРОЕКТИ

● Восени 2006 р. Академією української преси (Київ) було реалізовано проєкт «Україні — незалежна медіа: Проведення експерт-клубів та видання методичного посібника щодо проблем роздержавлення преси в Україні». Проєктом передбачалося проведення трьох експерт-клубів у регіонах (м. Мена, Чернівецька обл., Белгород-Дніпровський, Одеська обл. та Харків) з метою підвищення рівня ознайомлення представників ЗМІ, влади, політичних партій, громадськості з перспективами та перевагами роздержавлення державних та комунальних ЗМІ, а також видання методичного посібника з описанням основ та інструментів сучасного медіаменеджменту. Загалом у заходах за проєктом взяли участь понад 60 учасників — представників державних та комунальних медіа. Вони отримали докладні консультації щодо перспектив та шляхів роздержавлення, напрямків підвищення рівня управління ЗМІ у ринкових умовах. Особливістю проєкту є його орієнтація на районні комунальні видання — на первинний рівень роздержавлення.

● Досить масштабним був проєкт Харківської незалежної асоціації «Журналістська ініціатива». Проєктом передбачалося проведення у Львівській, Вінницькій, Полтавській, Дніпропетровській, Одеській областях серії дводенних круглих столів на тему роздержавлення, а також надання подальшої консультативної та методичної підтримки учасникам програми — комунальним друкованим ЗМІ, що видаються у вказаних регіонах, підвищити якість своєї роботи вже зараз, належно підготуватися до роздержавлення та знайти свій шлях подальшого розвитку на ринкових засадах.

● Як інноваційний можна охарактеризувати проєкт Східноєвропейського інституту проблем медіа, яким передбачається проведення системного правового аналізу всіх нормативно-правових актів Національної ради України та підготовки звіту щодо їх відповідності чинному законодавству України та узгодженості між собою. У рамках проєкту планується видання першої в Україні повної збірки нормативно-правових актів Національної ради, що вирішить проблему недоступності та закритості значної частини правової бази, керуватися якою повинні всі телерадіокомпанії України.

● Програма підтримала кілька ініціатив, основною метою яких було підвищення професійного рівня вітчизняної журналістики. В рамках проєкту «Краще не брехати» низка відомих журналістів, що мають бездоганну репутацію та авторитет серед колег, провели серію лекцій, майстер-класів, семінарів для студентів-журналістів молодших курсів шести провідних журналістських шкіл України. У кожному з вузів було проведено до 12 занять, присвячених проблемам професійної етики та стандартів. Метою кожного заходу було донести до майбутніх журналістів розуміння суті цензури, причин її виникнення, шляхів боротьби з нею, впливу замовних матеріалів на подальшу професійну кар'єру журналіста тощо. Загалом, цільова аудиторія проєкту складала понад 500 студентів. Реалізація проєкту мала помітний резонанс у суспільстві. Відтак, у 2007 році відповідна діяльність виділена як самостійний напрямок-пріоритет програми.

● Досить успішною була також співпраця програми з органами державної влади, відповідальними за вироблення та реалізацію державної політики у сфері ЗМІ. Впровадження усього року тривала робота щодо підтримки діяльності міжвідомчої робочої групи Міністерства юстиції України з розробки проєктів законів України в інформаційній сфері. Програма надала допомогу учасникам робочої групи у підготовці, зокрема, проєкту Закону України про реформування державних та комунальних друкованих ЗМІ, який також, за підтримки програми, був багаторазово обговорений представниками міністерства спільно з громадськістю на різних рівнях — у Києві та в регіонах. Метою проєкту було зробити процес підготовки відповідних державних рішень більш прозорим.

● Восени 2006 р. відновила свою роботу *Громадська рада з питань свободи слова та інформації*, яка є консультативно-дорадчим органом при комітеті Верховної Ради України. Діяльність Громадської ради здійснюється за підтримки програми. Метою Громадської ради є участь у розробці важливих для медіа законопроектів, проведення громадської експертної комісії, надання комітетові висновків щодо них, моніторинг ситуації з дотриманням стандартів свободи слова в Україні та ін.

● Наприкінці 2006 р. програмою було розпочато співпрацю з *Національною комісією з утвердження свободи слова та розвитку інформаційної галузі при Президентові України*. Серед напрямків її діяльності — пріоритетні для програми теми розбудови в Україні суспільного мовлення, роздержавлення, розвитку медіазаконодавства, підвищення фахового рівня журналістів тощо. Тому програма підтримує діяльність секретаріату Національної комісії, мережі її регіональних координаторів, проведення публічних заходів тощо.

#### ТРУДНОЦІ У РЕАЛІЗАЦІ ПРІОРИТЕТІВ ПРОГРАМИ

У зв'язку з парламентськими виборами та тривалим процесом формування робочих органів парламенту помітно затрималася реалізація планів програми у сфері заочнення роботи діяльності. Політична невизначеність не сприяла також налагодженню співпраці з органами влади. Головним ризиком, який може перешкодити в реалізації пріоритетів програми, залишається брак політичної волі щодо створення в Україні суспільного мовлення та роздержавлення ЗМІ. У 2007 році програма планує долати зазначені труднощі та ризики шляхом підтримання лінійної співпраці з органами державної влади, що діють у сфері ЗМІ, а також шляхом посилення кампанії громадського сприяння та любощання реформування галузі.

Таким чином, у 2006 році було реалізовано низку досить успішних заходів, інформаційних кампаній у ЗМІ тощо, метою яких було поінформувати громадськість про переваги суспільного мовлення, незалежної від влади преси; сприяти підвищенню зацікавленості громадян у реформах в сфері державних та комунальних ЗМІ; любощати демократичні зміни до законодавства засобами публічного громадського тиску, а також донести до відома зацікавлених суб'єктів інформацію про вдалі приклади роздержавлення в Україні та за кордоном. Географія підтриманих таким чином проєктів досить широка: Київ, Житомир, АР Крим, Луганськ, Запоріжжя, Харків, Чернігів, Львів та ін.

#### ПРОГРАМА «ІНІЦІАТИВИ У ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я»

**Мета програми** — сприяти реформуванню галузі охорони здоров'я, покращенню рівня здоров'я населення, через підтримку нових підходів до вирішення найактуальніших проблем громадського здоров'я (зокрема через впровадження цілісної моделі доповнення при станах, пов'язаних з ВІЛ/СНІДом) та немедичним вживанням наркотиків). Програма сприяє підвищенню рівня здоров'я суспільства шляхом подальшого розвитку нормативних і професійних основ галузі, підтримку ініціативи громадян, спрямовані на захист їхніх прав та представництво інтересів найменш захищених та найбільш вразливих верств населення.

#### ПРІОРИТЕТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОГРАМИ:

- Моніторинг бюджетів у сфері охорони громадського здоров'я. Розповсюдження результатів моніторингу прозоро, доступно та зрозуміло, для тих груп які будуть використовувати дані результати з метою адвокації, та для тих, хто приймає рішення.
- Любовання внесення змін до законодавчих та нормативно-правових актів у сферах наркополітики, захисту прав пацієнтів, прозорості використання коштів у сфері охорони здоров'я.
- Координація зусиль в сфері захисту прав пацієнтів.
- Розбудова системи надання паліативної допомоги.
- Забезпечення правового захисту споживачів ін'єкційних наркотиків (СН) та людей, що живуть з ВІЛ (ЛЖВ).
- Сприяння впровадженню програм замісної терапії з використанням метадону в Україні.
- Реформування політики щодо проблем ВІЛ/СНІДу та вживання наркотиків шляхом підтримки співпраці громадськості та урядових структур.

#### ВАЖЛИВІ ІНІЦІАТИВИ ТА ПІДТРИМАНІ ПРОЕКТИ

● Організація *Національної Конференції зі зменшення шкоди, пов'язаної із вживанням наркотиків* (15–17 лютого, 2006 р.); проведення круглого столу, присвяченого Всесвітньому дню боротьби з наркоманією «Сучасна наркополітика в Україні, проблеми, наслідки, шляхи реформування» (26 червня, 2006 р.); проведення круглого столу з питань забезпечення прав дітей з особливими потребами (1 червня 2006 р.); організація прес-конференції з питань створення системи надання паліативної допомоги в Україні до Всесвітнього дня паліативної допомоги (10 жовтня 2006 р.)

● Створення



Начало на стр. 18–19

● У 2006 р. проєкт реалізувався за участі представників Міністерства освіти та науки України, секретаріату Президента України, Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича, Львівського національного університету ім. І. Франка, Українського католицького університету (Львів), Національного університету «Києво-Могилянська академія», Університету економіки і права «Крок» (Київ), Дніпропетровського національного університету, Харківського національного університету ім. В. Каразіна, Донецького національного університету. Проте реалізація проєкту на державному рівні не знайшла достатньої підтримки, щоб він, як, наприклад, проєкт із впровадження зовнішнього тестування у систему освіти України, розвинутий та підтриманий Фондом, набув офіційного статусу.

● Створення дієвого механізму впливу освітньої громадськості, експертів та батьківських громад на формування освітньої політики на місцевому та регіональному рівні має на меті проєкт «Мережа центрів освітньої політики». Впровадження 2006 року було проведено громадське та експертне опитування щодо якості підручників. Підготовлено дві аналітичні доповіді з питань розвитку системи навчального книговидання. Організовано два семінари в Києві та загальноукраїнську конференцію з проблем шкільного підручника в Харкові.

● У 2006 р. уперше в Україні за підтримки МФВ, було проведено дослідження стану **інклюзивної освіти** в Україні та розроблено рекомендації щодо її впровадження в систему середньої освіти. Проєкт мав на меті привернути увагу та виробити позитивне ставлення громадськості до питання інтеграції дітей з особливими потребами в суспільство. Було також налагоджено плідну співпрацю між державними (Міністерством освіти, обласними та районними управліннями освіти) та громадськими організаціями. В результаті було досягнуто активної участі НУО в процесі обговорення проблеми освіти дітей з особливими проблемами, організовано потужну кампанію з інформування суспільства про актуальні проблеми впровадження інклюзивної освіти в Україні та формування позитивної думки громадськості щодо цього питання.

● МФВ продовжив підтримку **становлення системи зовнішнього оцінювання** як одного з чинників подолання корупції у сфері випускних-вступних екзаменів, формування громадського моніторингу системи державного тестування. У 2006 р. було підтримано створення Українського центру оцінювання якості освіти та його регіональних підрозділів, підготовку та проведення зовнішнього оцінювання 2006 р.: узгодження нормативної бази, підготовка специфікацій тестів, створення тестових завдань та їх стандартизація, реєстрація бажаних, організаційне забезпечення процедур, обробка і аналіз результатів тестування. Було проведено серію навчальних тренінгів для авторів тестів, спеціалістів ПТ, спеціалістів психометричного аналізу, адміністраторів зовнішнього тестування; відбулися семінари для представників вузів та середніх

шкіл щодо впровадження зовнішнього оцінювання на національному рівні. Підготовлено та опубліковано аналітичні звіти про результати зовнішнього оцінювання 2006 р. та проведеного Центром тестових технологій і моніторингу якості освіти опитування учасників тестування 2006 р. Проведено пілотний етап міжнародного порівняльного дослідження, в якому взяли участь близько 3500 учнів 4-х та 8-х класів із 42 шкіл України; спільно з Міністерством освіти і науки та Академією педагогічних наук України вироблено рекомендації щодо підготовки матеріалів та проведення основного етапу дослідження у березні 2007 року.

● Реалізовано низку антикорупційних заходів в освіті: підтримано проєкт науково-методичного центру «Інтелект» з розробки та впровадження навчального курсу «Освіта проти корупції»; підготовлено до друку українською мовою тренінгові матеріали щодо антикорупційної діяльності в сфері освіти. Підтримується веб-сторінка Центру тестових технологій і моніторингу якості освіти (<http://ukrtest.org>) та періодичне видання: вісник «Тестування і моніторинг в освіті».

● За експертної та фінансової підтримки Міжнародного фонду «Відродження» у березні — червні 2006 року Українським центром оцінювання якості освіти підготовлено і проведено зовнішнє оцінювання для близько 42 тисяч випускників (81 тис. тестувань) з української мови, математики та історії. До проведення зовнішнього оцінювання було залучено 6 300 інструкторів та 700 екзаменаторів. Налагоджено тісне співробітництво з американськими радами з міжнародної освіти щодо підвищення кваліфікації фахівців системи зовнішнього оцінювання.

#### ПРОГРАМА «СОЦІАЛЬНИЙ КАПІТАЛ І АКАДЕМІЧНІ ПУБЛІКАЦІЇ»

**Мета програми** — розширення можливостей доступу до інформації (насамперед наукової) для її ефективного використання у вирішенні актуальних проблем українського суспільства.

#### НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОГРАМИ:

- Проєкт перекладів
- Сприяння відкритому доступу до наукової літератури
- Український книжковий проєкт

#### ВАЖЛИВІ ІНІЦІАТИВИ ТА ПІДТРИМАНІ ПРОЕКТИ

● Проєкт перекладів — це грантові конкурси підтримки перекладів зарубіжної літератури українською мовою. МФВ реалізує спільні програми підтримки перекладів із Гете-Інститутом (підтримка перекладів із німецької мови на українську), Британською радою в Україні (підтримка перекладів сучасної британської літератури українською), Польським інститутом у Києві (підтримка перекладів з польської мови на українську). А також співпрацює з відділом преси, культури та інформації Посольства США в Україні, програмою «Скворода» Посольства Франції в Україні.

● «Проєкт перекладів» в Україні розпочався як спільна ініціатива Міжнародного фонду

#### ЗВІТ ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ МІЖНАРОДНОГО ФОНДУ «ВІДРОДЖЕННЯ» (МФВ) У 2006 РОЦІ

«Відродження» (МФВ), Інформаційної програми Інституту відкритого суспільства та фундації «Наступна сторінка» (Софія) 1998 року. Станом на лютий 2007 року за підтримки програми в Україні видали 419 перекладів книжок, ще 173 назви книжок готуються до друку. Донині Україна так і не стала активним учасником європейських дискусій через брак перекладів української гуманітаристики та літератури іншими мовами. А відсутність України на європейській інтелектуально-культурній мапі шкодить цілісності візерунку Центрального і Східноєвропейського регіонів. Цю проблему програма вирішує шляхом сприяння створенню Національного центру популяризації української літератури за кордоном. Консультації з видавцями перекладної літератури в Україні та науковцями засвідчили брак фахових перекладачів та критично низький статус перекладу в українському суспільстві. Тож у 2007 році планується активізація діяльності програми щодо підвищення фахового рівня перекладачів (відновлення проєкту «Лабораторія наукового перекладу» ([www.pereklad.kiev.ua](http://www.pereklad.kiev.ua)), організація семінарів для перекладачів у співпраці з Гете-Інститутом, започаткування відзнак за найкращі перші переклади у співпраці з Гете-Інститутом, Британською радою, Польським інститутом, Посольством Франції в Україні, відділом преси, культури та інформації Посольства США в Україні, Міністерством культури і туризму України тощо.

● **Відкритий доступ** — це безкоштовний доступ читачів до якісної наукової літератури у публічному Інтернеті з правом використання тексти з будь-якою законною метою без фінансових, юридичних чи технічних перешкод (Будапештська Ініціатива Відкритого Доступу). Проєкт реалізується у співпраці з Інформаційною програмою Інституту Відкритого Суспільства, Консорціумом Електронної Інформації для бібліотек (eIFL.net), Гете-Інститутом у Києві та Фондом Фрідріха Науманна. 2006 року програма сприяння відкритому доступу до наукової літератури продовжила інформувати цільової аудиторії про відкритий доступ. Насамперед, ми зосередилися на семінарах для зацікавлених науковців, бібліотекарів, науково-освітніх організацій. МФВ розширив перелік партнерів для розвитку пілотних проєктів зі створення інституційних архівів/репозитаріїв в Україні. Окрім вже задіяних у розробці юридичних і технічних рекомендацій для університетів України — Національного університету «Києво-Могилянська академія» (Наукова бібліотека Національного університету «Києво-Могилянська академія») та Асоціації «Інформатіо-Консорціум» — пілотні проєкти зі створення українських репозитаріїв розпочали Львівський національний університет (проєкт Львівського центру гуманітарних досліджень) та Український католицький університет.

● Впровадження 2006 року МФВ продовжував співпрацю з українськими журналами відкритого доступу для їх включення у Директорію Журналів Відкритого Доступу (DOAJ). Зараз у цій Директорії міститься мінімум шість українських журналів. 2006 року розпочалася співпраця з Google щодо індексування українських наукових журналів.

● 2007 року окрім підтримки журналів відкритого доступу та репозитаріїв відкритого доступу планується пілотний проєкт з розвитку навчальних курсів у відкритому доступі, триватиме програма семінарів.

● **Український книжковий проєкт** — це проєкт розвитку українського книжкового ринку (Міжнародний фонд «Відродження» спільно з Fund for Central and East European Book Projects — Amsterdam отримав трирічний грант (з червня 2005 до травня 2008 р.) від програми МАТРА Міністерства закордонних справ Королівства Нідерланди). За час діяльності проєкту було створено інтернет-ресурс української книжкової індустрії [www.UABooks.info](http://www.UABooks.info). Проведено семінари і консультації для видавців і книгорозповсюджувачів польськими і голландськими консультантами з дослідження українського книжкового ринку. В рамках проєкту «100 тисяч книжок», учасниками якого є книготорговельні компанії «Джерела М» та «Самміт-книга», планується створити протягом трьох років 16 дистрибуційних регіональних центрів та 2 центри в м. Києві. На сьогодні вже працює 7 регіональних філій проєкту «100 тисяч книжок» у містах Рівне, Запоріжжя, Дніпропетровськ, Вінниця, Полтава, Львів та Одеса. Усі регіональні центри мають склади та офісні площі, транспортні засоби. Персонал регіональних центрів працює з книгарнями, школами, бібліотеками, вищими навчальними закладами, підприємствами тощо; постачає книжки до книгарень, контролює продажі, проводить рекламні акції видавництва і робить книжки доступнішими для читачів.

● Семінари і консультації щодо **розвитку книжкового ринку** в Україні проводять польські і голландські консультанти. Трирічну програму тренінгів розпочали проєктом Book Marketing Research (BMR, Краків, Польща). Після успішних семінарів BMR 2005 р. («Маркетинг у видавничій справі» та «Управління книжковою дистрибуцією») 2006 р. МФВ організує 6 семінарів та б циклів індивідуальних консультацій: «Стратегічне планування у видавництві», «Промоція книжок у видавництві» та «Управління книжковою дистрибуцією» у Львові та Києві. Цикл семінарів «Стратегія книжкової торгівлі: Колективний підхід» у Києві, Львові та Харкові провів відомий голландський експерт Г'юс Схют. До участі в одноденному семінарі, окрім видавців та книгорозповсюджувачів, запрошували урядовців та фахівців з органів місцевого самоврядування для вироблення спільної стратегії сприяння розвитку книгорозповсюдження на міському, обласному, державному рівнях. Окрім семінарів, відбулися індивідуальні консультації для книгарень, оскільки, крім значного досвіду з розвитку державної і муніципальної книжкової політики, Г'юс Схют впродовж 30 років був співласником і директором однієї з найуспішніших незалежних книгарень у Голландії.

● У вересні 2006 р. Центральний та Східноєвропейський книжковий проєкт (СЕЕВР), Амстердам, Форум видавців та Фонд організували презентацію та дебати «Ефективна промоція книжки: зростання читачкої аудиторії та продажі книжок», які провів Генк Крайма, директор Фонду колективної промоції нідерландської книжки (CPNV) за участі більш ніж 80 видавців і книгорозповсюджувачів.

● Нарешті український книжковий ринок отримав перші публічні професійні орієнтири діяльності — результати першої хвилі першого кількісного комплексного дослідження українського книжкового ринку. Замовники дослідження — Міжнародний фонд «Відродження» та Fund for Central and East European Book Projects, Amsterdam, за підтримки програми МАТРА Міністерства закордонних справ Нідерландів. Виконавець дослідження — «ГФК ЮКРЕЙН». Проміжні та остаточні результати дослідження будуть оприлюднюватися та допоможуть у стратегічному плануванні діяльності учасників українського книжкового ринку.

● Найслабшою ланкою українського книжкового ринку і надалі залишається роздрібний продаж. Для стимулювання розвитку книгарень планується конкурс на найліпшу регіональну книгарню (у двох категоріях — велика і невелика).

#### ПРОГРАМА «РОМИ УКРАЇНИ»

**Мета програми** — сприяти ініціативам, спрямованим на підвищення рівня освіти для ромської молоді, вироблення і моніторинг ефективної державної політики щодо ромського населення України, покращення доступу до медичних послуг та захист прав ромської меншини.

#### ПРІОРИТЕТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОГРАМИ:

- Сприяння підготовці належної кількості кваліфікованих юристів, фінансистів для забезпечення діяльності ромських громадських об'єднань та для ефективного протистояння правовій дискримінації, якої зазнає ромське населення України.
- Підтримка ініціатив у галузі моніторингу державних зобов'язань щодо потреб ромів в Україні на кшталт організації та проведення громадських та парламентських слухань щодо виконання програми.
- Сприяння діяльності центрів юридичної допомоги для ромів на базі ромських правозахисних організацій у рамках всеукраїнського проєкту Defending the Rights of Roma in Ukraine and Ensuring their Access to Justice у співпраці з Європейським Центром Прав Ромів та Європейською комісією. Реалізація цього напрямку тривала три роки (з 1 квітня 2004 року) — він став наймасштабнішим проєктом у сфері правозахисту ромської меншини.
- Сприяння поліпшенню умов доступу ромського населення до медичних послуг.

#### ВАЖЛИВІ ІНІЦІАТИВИ ТА ПІДТРИМАНІ ПРОЕКТИ

● З допомогою програми у 2006 році 28 ромських студентів навчалися у вищих навчальних закладах України. За цим напрямком програма співпрацювала з програмою стипендій «Ромський Меморіальний Університет» Інституту Відкритого Суспільства, Будапешт. Це був уже третій рік діяльності програми — підтримки ромських студентів, які здобувають юридичну та гуманітарну освіту. Програма фінансується німецьким фондом «Пам'ять, Відповідальність та Майбутнє» та Інститутом Відкритого Суспільства. Сума підтримки від програми стипендій складала 27 170 доларів США.

● Серед проєктів, спрямованих на покращення державної політики щодо ромів можна відзначити проведення громадських слухань щодо проблем ромів Закарпаття, організованих Товариством «Рома» (4 березня та 12 грудня 2006 року у м. Ужгороді) за підтримки МФВ. Представники ромських громад та державних структур намагалися знайти шляхи вирішення проблем у таких сферах, як жахливий санітарний стан таборів, епідемії соціально залежних хвороб (гепатит С, туберкульоз), низький рівень відвідуваності шкіл ромськими дітьми та інше. Представники державних органів засвідчили свій намір долати ці проблеми, але водночас скаржилися на недостатність фінансових ресурсів.

● У чотирьох районах Закарпатської області функціонували ромські медичні проєкти, діяльність яких була спрямована на покращення доступу до закладів охорони здоров'я та боротьбу з низькою освітністю ромської громади щодо небезпек епідемічних та хронічних хвороб.

● 2006 р. закінчив свою роботу масштабний проєкт: створення та діяльність мережі центрів правозахисної допомоги ромському населенню у 12 регіонах України за підтримки Єврокомісії. МФВ приєднався до проєкту, підтримавши додатково ще 3 центри у трьох областях: Київській, Житомирській та Дніпропетровській. В рамках проєкту відбулася наступна діяльність: тренінги для ромських правозахисних НУО, моніторинг порушень прав ромів та проведення дослідження у цій сфері, надання юридичної допомоги ромам, чії права були порушені, покращення законодавства у галузі прав людини шляхом судового розгляду найбільш важливих справ (strategic litigation), підсилення міжнародного тиску на українські урядові структури з метою поліпшення захисту прав людини, доступу до правосуддя та розробка антидискримінаційного законодавства тощо.

● Протягом року тривав обмін інформацією та співпраця з міжнародними організаціями-донорами, що надають підтримку ромським організаціям в Україні. Серед них Посольство США (програма «Демократичні гранти»), Міжнародна організація з міграції, Карпатський Фонд, Європейський центр з прав Ромів, Рада Європи, Світовий банк.

#### ТРУДНОЦІ У РЕАЛІЗАЦІЇ ПРІОРИТЕТІВ ПРОГРАМИ

Серед проблем, з якими зітхувалася програма, можна відзначити недостатню увагу з боку державної структури до проблем ромів, погану згуртованість ромського середовища щодо вирішення проблем, спільних для усієї громади, та часті конфлікти між ромськими НУО.

У 2007 році програма «Роми України» планує продовжити діяльність відповідно до існуючих пріоритетів у правозахисній сфері, сфері впливу на державну політику та сприяти доступу ромського населення до медичних послуг. Особливу увагу буде приділено любітованню приєднання України до Декларації Ромського залучення 2005–2015, ініціативи, яка може кардинально змінити становище ромів в Україні ([www.romadecade.org](http://www.romadecade.org)).